

TİCARİ DEFTER VE BELGELERİN YİTİRİLMESİ HALİNDE ZAYİ BELGESİ TALEP DAVASININ ONBEŞ GÜN İÇİNDE AÇILMA ZORUNLULUĞU

Mustafa YAVUZ*

ÖZ

Tacirlerin tutmakla ve saklamakla yükümlü olduğu ticari defter ve belgeler, kendilerinin iradesi ve kusuru dışında zaman zaman zayi olabilmektedir. Buradan hareketle, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda, bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defter ve belgelerin, yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde zıyaa uğraması halinde mahkemeden kendisine zayi belgesi verilmesini isteyebileceği öngörülmüştür. Ancak, söz konusu davanın, tacirin zıyayı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılması gerekmektedir. Anılan 15 günlük dava açma süresi, hak düşürücü niteliktedir. Bu süre içinde davanın açılmaması halinde tacirin dava açma hakkı ortadan kalkar. Dava açılmış olsa bile mahkeme, dava şartı yokluğundan başvuruyu reddeder. Dava açma süresinin ve sürenin başlangıç tarihinin yanlış bilinmesi, sürenin kaçırılmasına ve hak kayıplarına yol açabilmektedir. İşte bu çalışmada, ticari defter ve belgelerin yitirilmesi halinde zayi belgesi talep davasının onbeş günlük hak düşürücü süre içinde açılma zorunluluğu, yargı kararları ışığında detaylı olarak incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Tacir, ticari defter ve belge, tabi afet, hırsızlık, zayi belgesi, hak düşürücü süre.

1. GİRİŞ

Gerçek ve tüzel kişi tacirler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda (T.C. Yasalar, 14.02.2011) (TTK) öngörülen ticari defterleri tutmak ve bu defterlerde ticari işlemleriyle ticari işletmesinin iktisadi ve mali durumunu, borç ve alacak ilişkilerini ve her hesap dönemi içinde elde ettiği neticeleri, mezkûr Kanuna göre açıkça görülebilir bir şekilde ortaya koymakla yükümlüdür. Hem ticari defterler, hem de tacirin faaliyetleriyle ilgili belgeler, ticari hayatın en temel unsurlarıdır. Bu kapsamda tacirlerin, defter ve belgeleri mevzuatta öngörülen sürelerle uygun olarak saklaması ve yetkili kurum, kuruluş ve kişilerce talep

* Gümrük ve Ticaret Uzmanı

edilmesi halinde usulüne uygun olarak ibraz etmesi şarttır. Ancak, saklamakla yükümlü olunan defter ve belgeler tacirin iradesi ve kusuru dışında zaman zaman zayı olabilmektedir.

Böyle bir halle karşılaşıldığı takdirde tacirlerin ne yapması gerektiği TTK'nın 82. maddesinin yedinci fıkrasında açıklanmıştır. Nitekim söz konusu fıkırada, *“Bir tacirin saklamakla yükümlü olduğu defterler ve belgeler; yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde ziyaa uğrarsa tacir ziyayı öğrendiği tarihten itibaren onbeş gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesinden kendisine bir belge verilmesini isteyebilir. Bu dava hasımsız açılır. Mahkeme gerekli gördüğü delillerin toplanmasını da emredebilir.”* hükmüne yer verilmiştir. Bu suretle de tacirlerin, belli şartların varlığı halinde yitirdikleri defter ve belgeler için mahkemeden zayı belgesi alabilmesine ve buna bağlı olarak hukuki ve cezai sorumluluktan kurtulabilmesine imkan sağlanmıştır. Fakat görüldüğü üzere, zayı olan ticari defter ve belgeler dolayısıyla zayı belgesi almak için Kanunda öngörülen süre içinde mahkemeye başvurulması gerekmektedir.

İşte bu çalışmada, ticari defter ve belgelerin yitirilmesi halinde zayı belgesi talep davasının onbeş gün içinde açılma zorunluluğu, yargı kararları ışığında tüm yönleriyle ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

2. GENEL İTİBARIYLA ZAYI BELGESİ

TTK'nın 82/7. maddesi gereğince, tacirlerin saklamakla yükümlü olduğu defterler ve belgelerin, yangın, su baskını veya deprem gibi bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde ziyaa uğraması halinde tacir, mahkemeden kendisine bir belge verilmesini talep edebilme hakkına sahiptir. Anılan hüküm gereğince mahkemelerce verilen bu belge veya karara, uygulamada *“zayı (kayıp) belgesi”* denilmektedir. Zikredilen maddede *“gibi bir afet”* ifadesine yer verilmek suretiyle defter ve belgelerin ziyana sebep olan doğal olaylar tahdidi olarak değil, örnek verilerek sayılmıştır. Dolayısıyla tacirin tamamen iradesi ve kusuru dışında ve de elinde olmayan nedenlerle gerçekleşen olağanüstü ve beklenilmeyen olayların tamamı zayı olma kapsamında değerlendirilebilir. Tacir, zayı belgesi almakla, defter ve belgeleri saklama yükümlülüğünü ihlal etmemiş ve TTK'nın 562/6. maddesinde¹ öngörülen cezai yaptırımla da karşı karşıya kalmamış olur (Yavuz, Aralık 2017, 3029).

¹ TTK'nın 562. maddesinin altıncı fıkrası; *“Ticari defterlerin mevcut olmaması veya hiçbir kayıt içermemesi yahut bu Kanuna uygun saklanmaması hâllerinde, sorumlular üçyüz gündün az olmamak üzere adli para cezasıyla cezalandırılır.”* hükmünü amirdir.

Öte yandan, vergi kanunlarında zayi belgesine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmemiş, lakin mükelleflere defterlerinin kaybolduğunu ispat etme hakkı tanınmıştır. Örneğin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun (T.C. Yasalar, 10.01.1961) (VUK) 30/2-3 maddesi gereğince tutulması mecburi olan defterlerin vergi incelemesi yapmaya yetkili olanlara herhangi bir sebeple ibraz edilmemesi resen takdir nedeni sayılmış, ancak 373. maddede de “Bu Kanunda yazılı mücbir sebeplerden herhangi birinin vukua geldiği malum ise veya tevsik ve ispat olunursa vergi cezası kesilmez” hükmüne yer verilmiştir. Dolayısıyla, bir doğal afette ticari defter ve belgeleri zayi olan tacirlerin, defterlerini ibrazdan kaçınmış sayılmamaları için zayi belgesi almaları bir bakıma zorunluluk arz etmektedir (Altaş, 24.09.2009).

Zayi belgesi verilmesi, çekişmesiz yargı işi olduğundan buna ilişkin dava hazımsız olarak açılır. Davanın açılacağı görevli ve yetkili mahkeme ise ticari işletmenin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesidir. Mahkemeye başvururken, defter ve belgelerin yitirilmesine yol açan olaya ilişkin delillerin yanı sıra, hangi defter ve belgeler için zayi belgesi istenildiği ayrıca belirtilir. Dava kapsamında mahkeme, gerekli gördüğü delillerin toplanmasına karar verebilir. Zira çekişmesiz yargı işi niteliğinde olan davalarda resen araştırma ilkesi hakimdir. Bu doğrultuda mahkeme, itfaiye raporu, karakol tutanağı, olay yeri inceleme tutanağı, noter tescili gibi belgeleri getirebilir, dosyayı bilirkişiye gönderebilir veya olaya ilişkin tanık dinlenmesini kabul edebilir.

Yüksek Yargının yerleşmiş içtihatlarına göre defter ve belgelerini yitirmiş olan tacirlere zayi belgesi verilebilmesi için; zayi olan defter ve belgelerin gerçek ya da tüzel kişi bir tacire ait olması, zayi belgesi başvurusunun ancak tacirlerin saklamakla yükümlü olduğu defter ve belgeler için yapılması, defter ve belgelerin 10 yıllık kanuni saklama süresi içinde yitirilmiş olması, ticari defter ve belgelerin saklanması hususunda tacirlerin basiretli bir iş adamı gibi davranmış ve gerekli özeni, dikkati ve ihtimamı göstermiş olması, zayi belgesine ilişkin talebin samimi ve inandırıcı olması, olayların gerçekleşme sürecinin hayatın olağan akışına ve gerçeklere ters düşmemesi ve zayi olma durumunun tüm şüphelerden uzak bir şekilde gerçekleşmiş olması ve son olarak defter ve belgelerin nerede ve kimin elinde bulunduğu bilinmemesi gerekmektedir.

Yeri gelmişken belirtelim ki, tacirin ticari defter ve belgelerinin yitirilmesi halinde mahkemeden almış olduğu zayi belgesi kesin delil niteliğinde değildir. Bu nedenle, zayi belgesi verilmiş olsa dahi üçüncü kişiler, belge konusu defter

ve belgelerin zayı olmadığını iddia ve ispat edilebilir. Ayrıca, tacirin zayı belgesi almış olması, defter tutma yükümlülüğünü sona erdirmez. Böyle bir halde, tacirin zayı olan defter yerine yeni bir defter ihdas ettirmesi ve söz konusu defterin açılış onayını notere yaptırmaması gerekir. Bu arada, elektronik ortamda tutulan defterler için mahkemeye zayı belgesi başvurusunda bulunulamaz.

3. ZAYİ BELGESİ İÇİN TTK'DA ÖNGÖRÜLEN HAK DÜŞÜRÜCÜ SÜRE

TTK'nın 82/7. maddesinde, ticari defter ve belgelerin, bir afet veya hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde yitirilmesi halinde tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde mahkemeden zayı belgesi talep edebileceği öngörülmüştür. Görüldüğü üzere, defter ve belgeleri zıyaa uğrayan tacirin, kendisine zayı belgesi verilmesi davasını 15 gün içinde açması gerekmektedir. Bahsi geçen süreye ilişkin hususlar aşağıda açıklanmıştır.

3.1. Onbeş Günlük Dava Açma Süresinin Hak Düşürücü Süre Olması

Hak düşürücü süre, bir borç ilişkisini ve alacak hakkının varlığını değil, bir hukuki durumun meydana gelip gelmemesini, taraflar arasında bir hakkın doğumuna yol açan hukuki ilişkiyi etkiler. Başka bir deyişle, bir hakkın korunması için kanunda öngörülen süre içinde hak sahibinin, yapması gereken işlemi yapmaması halinde hakkın kendisi ortadan kalkar. Hak için öngörülen bu süreler, hak düşürücü sürelerdir. Hak düşürücü sürede hakkın sadece dava edilme hakkı değil, aynı zamanda hakkın tamamen ortadan kalkması da söz konusudur. Hak düşürücü süreler esas itibarıyla yenilik doğuran haklarda gündeme gelir. Bu bağlamda, hak düşürücü süre içinde bir şey yapılmaması yenilik doğuran hakkın kendiliğinden düşmesine yol açar (Reisoğlu, 2012, 381).

Keza 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun (T.C. Yasalar, 14.02.2011) (HMK) 94. maddesinde de, kanunun belirlediği sürelerin kesin olduğu, kesin süre içinde yapılması gereken işlemi süresinde yapmayan tarafın o işlemi yapma hakkının ortadan kalktığı hükme bağlanmıştır.

Öte yandan, hak düşürücü süre, zamanaşımından farklı olarak defî değil, ilk itiraz niteliğindedir. Ayrıca, hak düşürücü süreyi hâkim resen dikkate alır. Hak düşürücü sürelerde süreyi kesen veya durduran sebeplerin varlığı da söz konusu değildir.

Bu çerçevede, zayi belgesi talep davasının açılma süresine ilişkin olarak TTK'da belirtilen 15 günlük süre hak düşürücü süredir. Bahsi geçen sürenin, hak düşürücü süre olduğu ilerleyen bölümlerde açıklandığı üzere yargı kararlarıyla da sabittir.

3.2. Zayi Belgesi Verilmesine İlişkin Davanın 15 Günlük Süre İçinde Açılma Zorunluluğu

Zayi belgesi talep davasının tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılmasına ilişkin kural, dava şartı niteliğindedir. HMK'nın 115. maddesi gereğince de mahkeme, hem süreye ilişkin söz konusu dava şartının hem de diğer dava şartlarının mevcut olup olmadığını, davanın her aşamasında kendiliğinden araştırır. Mahkeme, dava şartı noksanlığını tespit ederse davanın usulden reddine karar verir. Bu noktada, davanın 15 günlük süre içinde açılması hususu bir dava şartı olduğundan, bu şartının sağlanmaması halinde mahkeme, zayi belgesi talep davasını reddeder. İfade etmek gerekir ki, mahkeme, kanunda belirtilen süreyi artırma veya eksiltme yetkisine sahip değildir. Örneğin, 15 günlük dava açma süresini hâkim, 12 güne indiremez veya 20 güne çıkartamaz. Dolayısıyla, sürenin geçirilmesi nedeniyle oluşan dava şartı noksanlığının giderilmesi de mümkün olamamaktadır.

Bu halde, tacirin zayi belgesi alabilmek için yerine getirmesi gereken koşullardan birisi olan davanın tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılması şartına uyulup uyulmadığı mahkeme tarafından resen dikkate alınır ve buna göre karar verilir.

Konunun Yargıtay'ın yakın tarihlerde verdiği kararlar ışığında açıklamak gerekirse,

- Yargıtay 11. H.D.'nin 10.01.2018 tarihli ve E.2016/5393, K.2018/154 sayılı kararına konu olayda davacı, kendisine ait iş yerinde, yanındaki bir kaç işyerini de kapsar şekilde 21.12.2015 tarihinde büyük bir yangın çıktığını, iş yerinin soğutulması ve yanık atığı malzemenin tamamen temizlenmesinin bir kaç gün aldığını, bu nedenle iş yerine tam olarak 25.12.2015 tarihinde girebildiğini, iş yerinde yaptıkları incelemede birçok malzeme ile birlikte envanter defteri, yevmiye defteri, karar defteri, defter-i kebir, 2005'ten olay tarihine kadar olan dönemi kapsayan şirkete ait alım satım faturaları ile diğer faturalar ve 2 adet yazar kasanın yandığının tespit olunduğunu ileri sürerek söz konusu

defter ve belgelerin zayi olduğuna dair zayi belgesi verilmesini talep ve dava etmiştir. Ancak mahkeme, davacının Cumhuriyet Başsavcılığının 2015/1839 sayılı soruşturma dosyasında alınan beyanında, yangının 21.12.2015 günü saat 08.00’de kontrol altına alındığını, yangının kontrol altına alınmasının hemen ardından işyerine girerek yaptığı kontrolde meydana gelen zararı tespit ettiğini beyan ettiği, bu suretle davacının ziyatı, dava dilekçesindeki açıklamanın aksine 21.12.2015 tarihinde öğrendiğinin açık olduğu, zayi belgesi verilmesi istekli davaların 15 günlük süre içerisinde açılması gerektiği, öğrenme tarihine göre bu sürenin 05.01.2016 tarihinde dolduğu, bu tarihin tatil günü olmaması nedeniyle sürenin uzamadığı, buna rağmen davacının eldeki davayı bu tarihten daha sonra 11.01.2016 tarihinde açtığı gerekçesiyle süresi içinde açılmayan davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay ise temyiz itirazlarını reddederek ilk derece mahkemesinin kararını onamıştır (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2018).

- Yargıtay 11. H.D.’nin 23.10.2017 tarihli ve E.2016/8775, K.2017/5595 sayılı kararına göre davacı, şirkete ait işyerinde 23.07.2014 tarihinde yangın çıktığını ve yangın sebebiyle büyük maddi hasar ve ziyat meydana geldiğini, ayrıca yangın sırasında işyerinde bulunan şirkete ait tüm ticari belge ve defterlerin zayi olduğunu ileri sürerek şirketin 2008 yılı ve sonrasına ait A serisi 102251 - 102350 seri numaralar arası 2 cilt gelir faturası koçanı ile 2011 yılı ve sonrasına ait A serisi 56451 - 56600 seri numaralar arası 3 cilt gelir faturası koçanının zayi olduğuna dair belge verilmesini talep etmiştir. Mahkeme ise; zayi tarihinin 23.07.2014 olduğu ve davanın 25.11.2015 tarihinde açıldığı, bu nedenle TTK’nın 82/7. maddesinde öngörülen 15 günlük dava açma süresinin geçtiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Davacı tarafından yapılan temyiz başvurusu ise Yargıtay tarafından reddedilmiş ve anılan karar onanmıştır (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2018).
- Son olarak, Yargıtay 11. H.D.’nin 21.05.2018 tarihli ve E.2016/12025, K.2018/3755 sayılı kararına da yer vermek gerekirse, davacı, bir dönem yanında çalışmış bulunan kişinin, 2011 ve 2012 yıllarına ait ticari defterlerini çaldığını, 11.06.2015 tarihine kadar bir ihtimal de olsa ticari defterleri geri alabileceği umuduyla aracılar ile haber göndererek çaba sarf ettiğini, ilgili kişinin bugüne kadar kendisine ait

ticari defterleri imha ettiğini itiraf etmediğini, zayi belgesi almasının zorunluluğu doğduğunu ileri sürerek, 2011 ve 2012 yıllarına ait ticari defterleri için zayi belgesi verilmesine karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Mahkemece; davacıya ait ticari defterlerin ilgili kişi tarafından çalındığı iddiasının inandırıcı olmadığı gibi, muhasebeci olmadığı için defterlerin kendisinde bulunması gerekmeyen tanıgın defterleri ibraz etmeyeceğini davacının öğrendiği tarih olarak kabul edilen 16.12.2014 tarihli Bursa Cumhuriyet Başsavcılığındaki ifadesinden itibaren 15 günlük hak düşürücü süre içerisinde dava açılmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir. Temyiz başvurusu ise Yargıtay tarafından reddedilerek ilk derece mahkemesi kararı onanmıştır (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2018).

Yüksek Yargının yukarıda yer verilen kararlarına benzer pek çok karar bulunmaktadır (Yargıtay 11. H.D.'nin 29.05.2018 tarihli ve E.2016/12639, 2018/4070 sayılı; 17.04.2018 tarihli ve E.2016/11251, K.2018/2808 sayılı; 16.01.2018 tarihli ve E.2016/6298, K.2018/318 sayılı kararları). İlgili kararlar ışığında, ticari defter ve belgelerin yitirilmesi halinde bu duruma dair zayi belgesi talep davasının 15 günlük süre içinde açılması gerekmektedir. Bu şarta uyulmadan açılan davalar ise mahkemelerce reddedilmektedir.

3.3. Onbeş Günlük Dava Açma Süresinin Tacirin Zıyayı Öğrendiği Tarihten İtibaren Başlaması

TTK'nın 82. maddesinin yedinci fıkrasına göre, zayi belgesi verilmesine dair 15 günlük dava açma süresi, tabii afet veya hırsızlığın meydana geldiği (defter ve belgelerin zayi olduğu) tarihten değil, tacirin zıyayı öğrendiği tarihten itibaren başlamaktadır.

Konuyu Yargıtay 11. H.D.'nin 26.09.2017 tarihli ve E.2016/246, K.2017/4755 sayılı kararı üzerinden açıklamak uygun olacaktır. Bu bağlamda, davacı, işlettiği otelde sel felaketi gerçekleştiğini, kendisine ait tüm ticari kayıt ve defterlerin zayi olduğunu ileri sürerek ticari defterler hakkında zayi belgesi verilmesine karar verilmesini talep etmiş; mahkeme de, davanın sel felaketinin gerçekleşmesinden itibaren 15 günlük hak düşürücü süre içerisinde açılmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Yargıtay ise mahkemece olay tarihinden dava tarihine kadar hak düşürücü sürenin geçtiğinden bahisle dava

reddedilmişse de, TTK md. 82/7'ye göre hak düşürücü sürenin başlangıcının ziyan öğrenildiği tarih olduğu, bu bakımdan somut uyuşmazlıkta sel baskını hadisesinin meydana geldiği ve etkilerinin devamı itibariyle söz konusu ticari defterlerin zayi olduğunun ancak hangi tarihte öğrenilebildiğinin belirlenmesi suretiyle karar verilmesi gerekirken mahkemece duruşma dahi açılmaksızın tensiben davanın reddine karar verilmesini doğru görmemiş ve kararı bozmuştur (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2017).

Defter ve belgelerin zayi olduğu tarihin tespitine ilişkin olarak farklı bir örnek olması bakımından Yargıtay 11. H.D.'nin 14.05.2018 tarihli ve E.2016/11816, K.2018/3547 sayılı kararı ile 02.04.2018 tarihli ve E.2016/10027, K.2018/2300 sayılı kararı ilgi çekicidir. Zayi belgesi talebiyle açılan davada davacı, kendisine ait, işletmenin Şırnak Valiliğince 14.12.2015-02.03.2016 tarihleri arasında uygulanan sokağa çıkma yasağı sırasında yaşanan çatışmalar sonucunda zarar görerak tamamen yandığını, yangın neticesinde ticari işletmesinde bulunan tüm ticari defterlerinin, faturalarının, vergiye esas belgelerinin ve sair her türlü evrakının zayi olduğunu, bu hususla ilgili olarak Cumhuriyet Başsavcılığı nezdinde suç duyurusunda bulunduğunu ve işletmesinin yer aldığı ofisin hali hazırda kentsel dönüşüm kapsamında yıkıldığını ileri sürerek, 2015 ve daha önceki yıllara ait tüm defter, fatura ve sair belgelerinin zayi olduğuna dair tarafına zayi belgesi verilmesini talep etmiştir. Mahkeme ise; tacirin zıyayı öğrenmesinden itibaren 15 gün içinde ticari işletmesinin bulunduğu yer yetkili mahkemesine başvurarak kendisine zayi belgesi verilmesini talep etmesi gerektiği, bu hükmün dava şartı niteliğinde olduğu, Şırnak Valiliğince 14.12.2015 tarihinde saat 23:00'ten itibaren ikinci bir emre kadar Cizre ilçesinde terör örgütüne yönelik yapılacak operasyonlar sebebiyle sokağa çıkma yasağının ilan edildiği ve akabinde 02.03.2016 tarihinde saat 05:00 itibariyle yasağın kaldırılmasına karar verildiği, yasağın kaldırılmasıyla birlikte kanunda düzenlenen 15 günlük hak düşürücü sürenin başladığının kabulü gerekeceği, zıyayı öğrenme tarihinin beyana göre kabul edilmesinin ispat kuvvetinde olmadığı, davacının basiretli bir tacir gibi davranmayarak davayı 01.04.2016 tarihinde açtığı ve hak düşürücü süreyi geçirdiği gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Bu karar da, Yargıtay tarafından onanmıştır (Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 2018). Mezkr kararlar da, Yüksek Yargı, sokağa çıkma yasağının kaldırıldığı tarihi, zıyan öğrenildiği tarih olarak kabul etmiştir.

Bu halde, ticari defter ve belgelerin yitirilmesi halinde tacir, zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde kendisine zayi belgesi verilmesine dair dava açabilecektir. Mahkeme de, tabi afet veya hırsızlığın gerçekleştiği tarihi değil, zayi olma halinin tacir tarafından öğrenildiği tarihi esas alarak bir hüküm kuracaktır.

3.4. Hak Düşürücü Sürenin Son Gününün Resmi Tatil Gününe Rastlaması Halinde Sürenin Tatili Takip Eden İlk İş Günü Sonunda Bitmesi

Öncelikle belirtelim ki, TTK'da zayi belgesi verilmesine ilişkin açılacak davalarda süre, gün olarak (15 gün şeklinde) belirlenmiştir. HMK'nın 92/1. maddesi gereğince tacirin zıyı öğrendiği gün hesaba katılmaz ve süre son günün tatil saatinde biter.

15 günlük sürenin hesaplanmasında resmi tatil günleri, süreye dâhildir. Ancak, sürenin son gününün resmi tatil gününe rastlaması halinde, süre tatili takip eden ilk iş günü çalışma saati sonunda biter (HMK md. 93). Bu durumda, 15 günlük dava açma süresi, örneğin Cumartesi günü bitiyorsa, söz konusu dava bu günü takip eden ilk iş günü olan Pazartesi çalışma saati sonuna kadar açılabilir. Yargıtay'ın kararları da bu yöndedir (Örneğin, Yargıtay 11. H.D.'nin 21.03.2016 tarihli ve E.2015/13216, K.2016/3082 sayılı kararı).

Diğer taraftan, HMK'nın 103/1-d. maddesinde yer alan özel düzenleme gereğince, ticari defterlerin kaybından dolayı kayıp (zayi) belgesi verilmesi talepleri, adli tatilde² de görülür.

4. SONUÇ

Her tacir, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununda öngörülen ticari defterleri tutmak ve bu defterler ile işletmenin faaliyetlerine ilişkin belgeleri saklamakla yükümlüdür. Ancak, söz konusu defterler ve belgelerin, yangın, su baskını veya yer sarsıntısı gibi bir afet ya da hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde zıyaa uğraması halinde tacir, ticari işletmenin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden kendisine zayi belgesi verilmesini isteyebilir. Tacir bu davayı hasımsız açar. Mahkeme gerekli gördüğü delillerin toplanmasını emredebilir.

² Adli tatil, her yıl 20 Temmuzda başlar, 31 Ağustosta sona erer. Yeni adli yıl 1 Eylülde başlar (HMK md. 102).

Ticari defter ve belgelerin yitirilmesi halinde söz konusu davanın, tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılması gerekmektedir. Bahsi geçen 15 günlük dava açma süresi hak düşürücü niteliktedir. Dolayısıyla, zayi belgesi talep davasının tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılmasına ilişkin kural, dava şartıdır. Bu süre içinde davanın açılmaması halinde tacirin dava açma hakkı ortadan kalkar. Hak düşürücü sürenin dolup dolmadığı hâkim tarafından resen ve davanın her aşamasında kendiliğinden araştırılır. Söz konusu süre şartına uyulmaması halinde dava reddedilir. Bu arada, bahsi geçen dava açma süresi, defter ve belgelerin tabii afet veya hırsızlık sebebiyle zayi olduğu tarihten değil, tacirin zıyı öğrendiği tarihten itibaren başlar. Sürenin başlangıç tarihinin yanlış bilinmesi, sürenin kaçırılmasına ve hak kayıplarına yol açabilir.

Bu çerçevede, tacirlerin saklamakla yükümlü olduğu defter ve belgelerin, yangın, su baskını veya deprem gibi bir afet ya da hırsızlık sebebiyle ve kanuni saklama süresi içinde zıyaa uğraması halinde mahkemeye başvurarak zayi belgesi alabileceği, ancak bu davanın zıyam öğrenildiği tarihten itibaren 15 gün içinde açılması gerektiği, aksi takdirde davanın reddedileceği hususlarında gerekli özen ve hassasiyetin gösterilmesi tacirlerin menfaatine olacaktır.

KAYNAKÇA

Altaş, S. (24.09.2009). *Selden Zarar Gören İşletmeler Nasıl Zayi Belge Alabilir?* Dünya Gazetesi.

Reisoğlu, S. (2012). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul.

T.C. Yasalar (10.01.1961). *213 sayılı Vergi Usul Kanunu*. Ankara: Resmi Gazete (10703-10705 sayılı).

T.C. Yasalar (14.02.2011). *6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu*. Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı).

T.C. Yasalar (14.02.2011). *6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu*. Ankara: Resmi Gazete (27846 sayılı).

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (29.05.2018). *E.2016/12639, 2018/4070 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (21.05.2018). *E.2016/12025, K.2018/3755 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (14.05.2018). *E.2016/11816, K.2018/3547 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (17.04.2018). *E.2016/11251, K.2018/2808 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (02.04.2018). *E.2016/10027, K.2018/2300 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (16.01.2018). *E.2016/6298, K.2018/318 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (10.01.2018). *E.2016/5393, K.2018/154 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (23.10.2017). *E.2016/8775, K.2017/5595 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (26.09.2017). *E.2016/246, K.2017/4755 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (21.03.2016). *E.2015/13216, K.2016/3082 sayılı kararı*. Ankara: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi.

Yavuz, M. (Aralık 2017). Tacirler Tarafından Saklanması Gereken Ticari Defter ve Belgelerin Yitirilmesi Halinde Zayi Belgesinin Alınabilme Koşulları, *Legal Mali Hukuk Dergisi*, 13, (156) : 3029-3046.